

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

Bulletin of Science and Education

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

№ 3(33) 2025

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ФІЛОЛОГІЯ»

Anisimova A.I., Repp L.V. <i>COGNITIVE PECULIARITIES OF THE CONCEPT HEART IN THE NOVEL "NEVER LET ME GO" BY KAZUO ISHIGURO</i>	24
Filchuk T.F., Sukhanova T.Ye., Lazaryeva O.Ya. <i>TRANSLATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS FROM ENGLISH INTO UKRAINIAN: DIDACTIC ASPECTS</i>	33
Mudryk D.P. <i>THE CHARACTERISTIC OF LEXICAL AND SOCIAL GROUNDS OF ENGLISH SLANG</i>	50
Барабаш С.М. <i>ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРУ «ПОДОРОЖ УКРАЇНОЮ ТА ЧАРІВНИЙ ДРАКОН» МАКСА ВАН ФОРСАЙДА</i>	57
Берчук Ю.В. <i>МІСТИКА ЯК АТРИБУТ МЕТАФІЗИЧНОЇ ПОЕЗІЇ У ТВОРЧОСТІ ТОМАСА СТЕРНЗА ЕЛІОТА</i>	67
Боднар О.І., Гінсіровська І.Р., Джиджора Л.А. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ. ТЕОРЕТИЧНО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ</i>	76
Борисенко О.А., Очковська А.П., Струтинська Т.Р. <i>КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ: ПОРІВНЯННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ</i>	88
Бровко О.О., Блохіна Н.О. <i>ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ ПРОТОТЕКСТ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ МИКОЛИ РУДЕНКА: СПЕЦИФІКА АВТОРСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ</i>	101
Валукевич Т.В., Бірюкова Д.В., Левчик Н.С. <i>ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО СЛЕНГУ СЕРЕД ПОКОЛІННЯ Z</i>	112
Вапіров С.Ю. <i>РЕКЛАМНИЙ ДИСКУРС МЕДИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ</i>	124

УДК 821.161.2-1.09

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3\(33\)-101-111](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3(33)-101-111)

Бровко Олена Олександрівна доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, <http://orsid.org/0000-0001-7519-4725>

Блохіна Наталія Олексіївна старший викладач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, <http://orsid.org/0009-0002-0521-8378>

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ ПРОТОТЕКСТ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ МИКОЛИ РУДЕНКА: СПЕЦИФІКА АВТОРСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Анотація. Метою статті є визначення специфіки авторської інтерпретації шевченківського прототексту в поезії Миколи Руденка. У сучасних філологічних студіях аналіз інтертекстуальних зав'язків залишається одним із актуальних дослідницьких аспектів. Теоретико-методологічною основою розвідки передусім є студії з інтертекстуальності. Для реалізації поставленої мети застосовані інтертекстуальний, біографічний і культурно-історичний методи дослідження. Об'єктом дослідження є в'язнична лірика М. Руденка і поеми «Вічна вдова і диявол», «Хрест», «Рогніда і Володимир». Предметом дослідження обрано специфіку індивідуально-авторської рецепції прототексту Т. Шевченка у творчості М. Руденка.

У статті осмислено конкретні випадки звернення М. Руденка до шевченківських прототекстів, виявлено ключові мотиви й образи, що були запозичені та переосмислені, з'ясовано вплив суспільно-політичного контексту.

Творчість М. Руденка увиразнює проблеми проникнення образів-символів, архетипів, міфологем, ідеологем; співвідношення філософської поетичної традиції з публіцистичним текстом, шлях звільнення від естетичних канонів соціалістичного реалізму. Аналіз індивідуальної творчості митців дає змогу доповнити колективний історико-літературний портрет представників різних мистецьких генерацій, виявити художні традиції як внутрішній чинник літературного розвитку. Шевченківські концепти дихотомії добра і зла, репрезентовані через мотиви волі й ув'язнення, окреслюють основи поетики української в'язничної лірики, у якій поширення ремінісценцій із творів класика постає типологічним мовним явищем.

У результаті дослідження виявлено специфіку художнього функціонування епіграфів, алюзій, ремінісценцій Т. Шевченка у творах М. Руденка періоду ув'язнення. Так, алюзії увиразнюють національно-екзистенційну проблематику поезій М. Руденка. Ремінісценції засвідчують паралельне розгортання думок у в'язничній ліриці різних періодів. Образу кобзаря як прототекст-символ визначає рух сюжету в поемі «Хрест».

Зв'язок цієї поезії з творчістю Т. Шевченка має як зовнішній вияв на рівні спільних мотивів, образів, сюжетів, ремінісценцій, епіграфів, цитувань, так і глибинний характер на рівні розуміння специфіки мистецтва.

Ключові слова: шевченківська традиція, в'язнична поезія, прототекст, інтертекстуальність, інтерпретація.

Brovko Olena Oleksandrivna Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of Department of Ukrainian Literature, Comparativistics and Grinchenko Studies, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <http://orcid.org/0000-0001-7519-4725>

Blokhina Natalia Oleksiivna Senior Lecturer of Department of Ukrainian Literature, Comparativistics and Grinchenko Studies, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <http://orcid.org/0009-0002-0521-8378>

SHEVCHENKO'S PROTOTEXT IN THE POETRY OF MYKOLA RUDENKO: THE SPECIFICITY OF THE AUTHOR'S INTERPRETATION

Abstract. The purpose of the article is to determine the specifics of the author's interpretation of Shevchenko's prototext in the poetry of Mykola Rudenko. In modern philological studies, the analysis of intertextual connections remains one of the most relevant research aspects. The theoretical and methodological basis of the research is primarily studies of intertextuality. To realize this goal, the intertextual, biographical and cultural-historical research methods were used. The object of the study is the prison lyrics of Mykola Rudenko and the poems "The Eternal Widow and the Devil," "The Cross," and "Rognida and Volodymyr". The subject of the study is the specifics of individual-author's reception of Taras Shevchenko's prototext in the works of M. Rudenko.

The analysis highlights the specifics of the author's interpretation of Taras Shevchenko's work in the poetry of Mykola Rudenko. The article comprehends specific cases of Mykola Rudenko's reference to Shevchenko's prototexts, identifies key motifs and images that were borrowed and reinterpreted, and reveals the influence of the socio-political context.

Rudenko's work emphasizes the problems of penetration of images-symbols, archetypes, mythologemes, ideologemes; the correlation of the philosophical poetic tradition with the journalistic text, the way of liberation from the aesthetic canons of socialist realism. The analysis of the individual work of artists allows us to complement the collective historical and literary portrait of representatives of different artistic generations, to reveal artistic traditions as an internal factor of artistic development. The texts of both authors are characterized by polemical passion and moral maximalism in the assessment of social phenomena. Shevchenko's concepts of the dichotomy of good and evil, represented through the motifs of freedom and imprisonment, outline the foundations of the poetics of Ukrainian prison lyrics, in which the spread of reminiscences from the classic's works becomes a typological linguistic phenomenon.

The study reveals the specifics of the artistic functioning of epigraphs, allusions, and reminiscences of Taras Shevchenko in the works of Mykola Rudenko during the period of his imprisonment. Thus, the allusions emphasize the national and existential issues of Rudenko's poetry. Reminiscences show the parallel development of thoughts in the prison lyrics of different periods. The image of the kobzar as a prototext-symbol determines the movement of the plot in the poem "The Cross". The connection of this poem with the work of Taras Shevchenko has both an external manifestation at the level of common motifs, images, plots, reminiscences, epigraphs, quotations, and a deeper character at the level of understanding the specifics of art.

Keywords: Shevchenko's tradition, prison poetry, prototext, Intertextuality, interpretation.

Постановка проблеми. У сучасних філологічних студіях аналіз прецедентних текстів як передумови інтертекстуальних зав'язків з текстами-приймачами залишається одним із актуальних дослідницьких аспектів. Зокрема, прототекст Т. Шевченка є одним із чинників художнього світу митців-дисидентів ХХ століття. Аналіз текстів, уміщених у збірці «З облоги ночі: Збірник невільничої поезії України 30-80 рр.», свідчить, що шевченківський прототекст був продуктивним джерелом поезики різних митців ХХ століття, зокрема, З. Красівського («Та що це?! / Хто моє гніздо зруйнував? / Могили розриті! / Повалені хати»), М. Іванченка («Ні, не з ласки п'яного Богдана, / Не в хмелю козацької снаги / Покидала воля полуп'яна / Хлібодайні наші береги»), С. Сапеляка («Обнімітьсь, брати мої...»), І. Світличного («Не нарікаю ні на кого»), В. Стуса («Немає Господа на цій землі»), В. Рафальського («Орле мій могутній, сизокрилий орле!»), М. Руденка («І буде син, і буде мати, / І будуть люди на землі») тощо [1].

Досвід радянських репресій, який пережили автори цих рядків, надає рецепції шевченківських мотивів у дискурсі українського дисидентства нових відтінків. Зокрема, Шевченкові інтонації спостерігаємо у віршах збірок «Ґратовані сонети» І. Світличного, «Невольничя рапсодія» С. Сапеляка, «Невольничя муза» І. Калинця, «За ґратами» М. Руденка. Вплив суспільно-політичного контексту на інтерпретацію спадщини Т. Шевченка є беззаперечним, адже саме в умовах радянської репресивної системи образ борця за волю став символом опору. Цілком логічним є наповнення шевченківських образів і мотивів новим змістом, індивідуально-авторська інтерпретація різних структурно-семантичних аспектів прототексту, їхня трансформація у світлі особистого досвіду митців.

Дослідження присутності та значення шевченківського прототексту в поетичній творчості М. Руденка, аналіз цього інтертекстуального зв'язку сприятиме поглибленню розуміння української літературної традиції, дає змогу простежити стадіальність мистецького розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання рецепції творчості Т. Шевченка митцями ХХ століття продовжує привертати увагу дослідників. Л. Тарнашинська аргументує тезу, згідно з якою В. Стус постійно перебував у мисленнєво-мовленнєвій стихії Шевченкового слова [2]. Тематичне і жанрове узагальнення шевченкіани В. Стуса здійснила Н. Василенко-Каверіна [3]. Н. Колошук зазначала, що поет-шістдесятник І. Гнатюк, трактуючи новітню українську історію, певною мірою, залишався в системі шевченківських координат і цінностей [4]. Г. Райбедюк зосередилася на трактуванні національно-екзистенційної форми літературної присутності Т. Шевченка та дисидентського кола митців [5]. Г. Віват проаналізувала лірика дисидентів в інтертекстуальному полі теорії множинності [6]. На зв'язку лірики Василя Стуса й Тараса Мельничука з поетикою Тараса Шевченка наголошує І. Зелененька [7]. О. Бровко в попередніх публікаціях розглядала художні особливості української в'язничної літератури [8; 9].

Метою цієї розвідки є визначення специфіки авторської інтерпретації шевченківського прототексту в ліриці та ліро-епіці Миколи Руденка. Теоретико-методологічною основою дослідження складного й історично обґрунтованого діалогу передусім є студії з інтертекстуальності, досвід білграфічних і культурно-історичних і порівняльно-типологічних студій.

Виклад основного матеріалу. В творах української літературі ХХ століття антиколоніальні мотиви, відображені в поезіях Т. Шевченка, збагачуються власним досвідом митців щодо опору тоталітарному режиму. Шевченкове слово сприймається як художній орієнтир, а сам поет стає незаперечним авторитетом, провісником волі. Так, збірка в'язничної поезії М. Руденка «За ґратами» дійшла на Захід шляхом самвидаву. В основу

видання 1980 року покладено другу машинописну копію та доповнення, надіслані пізніше, – «Метафізична поема», «Напівмістичне», «Побачення», «Адамове ребро», «Земний гість», датовані кінцем 1978 – початком 1979 року [10]. Вірш «Сідай, Тарасе, В нас єдина мати...» було написано 24 липня 1977 року, коли поет уже був засуджений Донецьким обласним судом за «антирадянську агітацію і пропаганду» до семи років таборів суворого режиму і п'яти років заслання (стаття 62 Кримінального кодексу УРСР). У листопаді 1977 року М. Руденка як керівника Української Гельсінської Групи перевезли до київської в'язниці КДБ. За повідомленням «Інформаційного бюлетня УТГ», «йому запропонували звільнення, якщо він засудить діяльність групи і напише покаяння. М. Руденко від цього відмовився. Його вивезли для відбуття кари до Мордовського табору (Мордовська АРСР, ст. Потьма, п/о Лесной, учр. ЖХ 385/19-3» [11, с. 13]. Епіграфом до вірша поет обрав Шевченкові рядки «Мені однаково, чи буду я жити в Україні, чи ні», які увиразнюють емоційний контраст тексту: байдужість до долі особистої і вболівання за долю рідного краю. Канонічний текст Т. Шевченка як прототекст-сентенція постає резонатором уваги реципієнта, а ліричним суб'єктом поезії М. Руденка у сні-маренні сприймає особистість попередника як опертя, джерело, що додає сил, аби витримати неволю: «Допоможи не шкодувати плоті – / І надихай, і стиха розважай. / Можливо, хтось у цьому обмолоті / Прибереже для неньки урожай. / Прибереже – то вже й не марні болі / Та марення про волю в напівсні» [10, с.40]. Неперерваність і тяглість буття, циклічність історичних процесів інспірує близькість митців різних епох, реалізовану в тексті через прийом звертання: «Сідай, Тарасе. В нас єдина мати – / Земля побоїш, гроз та лихоліть. / Зустрілись ми у темнім казематі, / Де часу досить, щоб погомоніть. / Мов отченаш, повторюю для себе / Твої рядки, що вийшли із-за ґрат. / Раніше ти до мене сходив з неба, / А нині завітав, неначе брат» [10, с. 40].

Ліричне обрамлення в поезії Т. Шевченка «Мені однаково» засвідчує не тільки художню рецепцію шевченківського тексту, а й паралельне розгортання думок у в'язничній ліриці різних періодів. Ці тексти об'єднують внутрішню сконцентрованість ідеї, антитеза як спосіб побудови ліричного твору. У вірші «Сини, пробачте» наявна ремінісценція з поезії Т. Шевченка «І Архімед, і Галілей» «І буде син, і буде мати, і будуть люди на землі», яка узагальнює ліричну рефлексію. Водночас проблема тематичної, образно-інтонаційної повторюваності в текстах періоду ув'язнення, ідентичність шляху розвитку думки усвідомлюється самим автором, про що свідчать поезії «Граки відлетіли», «Якби те, що мені заболіло».

У поетичній системі Т. Шевченка роль свідка історичних подій і носія колективної свідомості належить кобзареві. Образ цей багатоплановий;

дослідники звертають увагу на те, що він часто виражає ідейно-естетичну позицію автора, виступаючи в ролі пророка, месії, громадянина, трибуна, вигнанця. За словами Г. Грабовича, кобзар символізує живу рідну культуру з її традиціями й стає головною модифікацією самого поета. Отже, кобзар – носій правдивого й священного народного досвіду, найголовніший представник загальнолюдського гуманізму [12, с. 145]. Згідно з його інтерпретацією, кобзар є своєрідним символічним кодом ідеальної спільноти, носієм колективного народного досвіду, а також посередником між цією ідеальною спільнотою і реальним світом. Постаць кобзаря має виразне автобіографічне значення для Шевченка, відображаючи глибинні аспекти його художньої та національної ідентичності. Саме таке наповнення образу кобзаря як прототексту-символу визначає рух сюжету в поемі М. Руденка «Хрест», написаної з 29 січня по 10 лютого 1976 року, коли поет перебував на примусовому обстеженні. Дружина митця Р. Руденко з інтерв'ю В. Освієнку так згадувала цей період: «У січні 1976 року Руденка помістили в психіатричний диспансер для обстеження. На щастя, лікарі, можливо, боячись почути свої імена з закордонних радіостанцій (адже про знущання над Леонідом Плющем у Дніпропетровській спеціальній психіатричній лікарні та про поневіряння по подібних лікарнях генерала Григоренка уже знав весь світ), чи з якихось інших міркувань, не визнали його психічно хворим» [13]. **Доцільно говорити** про тісний зв'язок між світоглядною і правозахисною позицією митця та задумом поеми, яка стала викликом радянській системі, що замовчувала правду про Голодомор [14]. Микола Руденко відкрито говорить про штучний характер голоду, називає винних у трагедії – більшовиків. Створення такого тесту в 1976 році в умовах жорсткої цензури і замовчування було актом громадянської мужності, спробою захистити українську національну ідентичність в умовах радянської влади, яка прагнула її нівелювати.

Поема має складну символічну структуру, де переплітаються реалістичні й містичні, метафізичні образи. У сюжеті твору кобзар залишається єдиним свідком трагедії 1933 року; під впливом його співу прозріває комісар Мирон; голос кобзаря супроводжує пошуки могили матері. Отже, кобзар стає хронікером подій, своєрідним живим носієм історичної пам'яті. Тільки митець здатний по-справжньому відчувати правду минулого, передати її «в одежі слова», що несе іскри «зоряного духу». У Т. Шевченка поет виходить за межі цієї моделі, але, на думку Г. Грабовича, дати нове вирішення конфліктів здатний тільки поет-Пророк [12, с. 146]. У ліриці М. Руденка розуміння вищого призначення поезії є одним із провідних мотивів творчості: «Та вдарив день, немов огненне слово, / Що з неба падає, у груди б'є. / Усе мені відкрилося раптово – / Усе, що буде, що було, що

є». Умістивши в грудях видиме й незриме, поет стає «просто Словом». У контексті порівняльного аналізу особливий інтерес становлять дві поеми, що мають спільний мотив: «Царі» (1848) Т. Шевченка та «Рогніда і Володимир» (1980) М. Руденка. Обидва твори зосереджуються на історії князя та його полонянки, проте кожен автор підходить до цієї теми з власної ідейно-естетичної перспективи. Шевченко у своїй поемі аналізує моральність давніх володарів, шукаючи витоки несправедливості. Натомість Руденко концентрується на внутрішньому світі персонажів, розглядаючи сцену страти Рогніди як момент духовного просвітлення Володимира: «А в хмарах дух живий розлився / І мовив громом з висоти: / – Я в тіло воїна вселився./ Отож сьогодні Я – це ти / ... Знов небо громом розкололось: – Це Слово й Діло – Ти і Я» [15, с. 315-316]. Поема сповнена глибокої віри в пробудження кращих якостей людини, віри в те, що могутність прийде до правителя тільки через Боже слово. Хоча у філософсько-образній картині світу М. Руденка сприйняття Бога тяжіє до пантеїзму й космізму, проте в Т. Шевченко спостерігаємо формування літературної традиції індивідуального, неканонічного розуміння релігійних питань.

Поезія «Самовидець», написана 9-10 жовтня 1980 року в Мордовії, суголосна з медитаціями-інвективами Т. Шевченка історіософської тематики, ліричними відступами в поемі «Гайдамаки» («А онуки? Їм байдуже...»). Як і Т. Шевченко, М. Руденко апелює до своїх сучасників: «Уже твої, господарю, лани / Не є твої – ти раб на них довічний. / І діти вже не знають, хто вони – / Вгасає розум, гине дух калічний. / Зника в народі життєдайна хіть / До мислення, до відкриттів і творень. / І мова, що прийшла з тисячоліть, / В серцях дітей втрачає власний корінь. / Ні! Годі жити, води набравши в рот, – / Кричати треба, щоб згадали люди: / Була Вкраїна-військо і народ. / Була... / Та я запитую: чи буде?...» [15]. Композиційний прийом антитези увиразнює контраст змістових частин вірша; ліричний суб'єкт сповнений розпачу, адже його каземат постає метонімічним означником держави-тюрми. У М. Руденка антиколоніальні суспільно-політичні і націософські мотиви переплітаються з мотивами філософсько-світоглядними. Так, у поемі «Вічна вдова і диявол» (1979), написаній у мордовському таборі, через розгортання архетипних образів утрата історичної пам'яті інтерпретується як наслідок дії сил темряви. Поширений у поезиці М. Руденка прийом контрастів у «Вічній вдові і дияволі» набуває публіцистичного загострення, де мірилом є Шевченковий голос: упізнати облудність солодких слів здатні лише ті, кому «мундири, плани, марші» не замінять «ласку батьківських степів», кому залишилося у спадок «те слово, котре вигострив Тарас». Прийом алюзії у цьому творі увиразнює його національно-екзистенційну проблематику: «Бо тлумачем нових законів,

правил / (В модернім одязі, відома річ!) / Лишається отой старий диявол, /
Що обезкровив Запорозьку Січ» [15]. Асоціювання усвідомлення національної ідентичності зі словом Т. Шевченка визначає образну структуру вірша «Так сталося, що я – останній з українців», де картина спустошеної України була б неповною без образу пророчого голосу, що «стогне, плаче, неначе власну смерть передчува». І знову поет влучним порівнянням окреслює образи своїх сучасників, які в візії майбуття втрачають власну ідентичність: «Нащадки кобзарів, мов чужомовні зайди, / Тарасові пісні поपालять на межі».

У вірші «Світло й Темрява» Шевченкове слово теж постає втіленням світла Правди, «зоряного духу», який неминуче з'являється в постаті Сина Людського: «У нас попереду віки й віки – / Історія не сповільняла кроків. / Не раз ще із космічної ріки / І Світло, й Тьма пришлють своїх пророків» [15]. Ліричний суб'єкт М. Руденка звертається до сили, що «землю в долонях тримає», – «Доброго Бога Сквороди». Поєднання образів хреста, тернового вінця – символу жертвності та страждання – з образом дороги асоціативно виводять на нові нюанси сприйняття небесної сили в поетичній картині М. Руденка: «Все я прийму, бо повинен, бо мушу, / Боже Тараса й Сквороди!» [15].

Образ Т. Шевченка асоціюється з сьогоденням і в інших Руденкових текстах. Зокрема, пейзажна замальовка «Біля старого дуба» композиційно побудована на зіткненні образів-антиподів: «Сосни до бездушності прямі, / Немов міліція біля Тараса» і кремезний дуб, що протистоїть стихії – уособлення сили духу, нескореності духовному ярму [15]. Флористична семантика завдяки порівняльному звороту набуває алюзійних конотацій, позаяк у творі розгортається мотив сильної особистості, яка протистоїть системі.

Проте спостерігаємо в ліриці М. Руденка і кардинальну трансформацію канонічних образів, закріплених шевченківською традицією. Так, у вірші «Геракл і Прометей», написаному 24 січня 1974 року, розвиток класичної традиції обмежений використанням античних образів і введенням діалогічної форми, притаманної багатьом його творам. Діалогічна композиція поезії античної тематики – явище закономірне. Як відомо, починаючи з IV століття, діалог як специфічна форма художнього викладу набуває поширення не тільки в красномовстві, а й в історіографії, прийоми поетичного мовлення застосовуються у філософських і наукових творах. Іноді, зокрема у Плавта, уведений в тексти діалоги мали буфонадний характер, були насичені каламбурами, гіперболами. У творі М. Руденка на рівні тропіки маємо вияв бурлескної манери письма. Уведення порівнянь «орел, мов курка нежива» та «не орел – то поганий крук», а також

контрастність інтонаційно-синтаксичного оформлення мовлення Геракла і Прометея підкреслюють деградацію Прометеевої особистості. Емоційні вигуки, риторичні оклики поглинає уповільнений, місцями перерваний раптовими спалахами пам'яті, але загалом зосереджено-розважливий, емоційно невиразний темпоритм. Прометей постає особою, назавжди скутою тривалою неволею, байдужою до колишніх ідеалів: «Яка свобода?... Я забув її./ Та й без вогню як-небудь проживу... / ... Кружляли чорні круки – не орли/ Над горами, що білі від снігів./ А Прометей вернувся до скали/ І сам себе прип'яв до ланцюгів» [16, с. 77]. Виражаючи авторське ставлення через алюзивний прийом, М. Руденко подає фіксовану соціальну оцінку, створюючи контрасти між власним образом і його традиційною семантикою: «Отак донині десь вони живуть, – / Ані життя немає, ні смертей, – / Геракл, що кличе в невідому путь, / І крукові покірний Прометей. / Та не судить мене за травесті – / Бо я несу не глузд, а гіркоту... / Шляхи круті, а ланцюги товсті / І цербер не дримає на посту» [16, с. 77].

Висновки. Шевченківські концепти дихотомії добра і зла, репрезентовані через мотиви волі й ув'язнення, окреслюють основи поетики української в'язничної лірики, у якій поширення ремінісценцій із творів класика постає типологічним художнім явищем. Аналіз текстів свідчить про спільні для обох поетів мотиви долі нації, боротьби за свободу, страждання та мучеництва, художньо реалізовані через композиційні прийоми сну, ліричного обрамлення, ідилічних видінь і контрастів, образ кобзаря як свідка історії. У результаті дослідження з'ясовано, що зв'язок лірики й ліро-епіки М. Руденка з творчістю Т. Шевченка має як зовнішній вияв на рівні спільних мотивів, образів, сюжетів, ремінісценцій, епіграфів, цитувань, так і глибинний характер на рівні розуміння специфіки мистецтва і національно-екзистенційних історіософських рефлексій, що може стати предметом подальших наукових студій.

Література:

1. 3 облоги ночі: Збірник невірничої поезії України 30-80 рр. Київ : Укр. письм., 1993. 492 с.
2. Тарнашинська Л. Шевченкіана Василя Стуса *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. 2015. № 23. С.125-136.
3. Василенко-Каверіна Н. Прологомени до шевченкіани Василя Стуса *Буковинський журнал*. № 1(91). 2014. С.171-184.
4. Колошук Н. Поетичне трикнижжя Івана Гнатюка початку 1990-х років: чому Україна не почула пророка «нового літочислення»? *Слово і Час*. 2022. № 2. С.68-82.
5. Райбедюк Г. Тарас Шевченко і поети-дисиденти: діалог художніх свідомостей *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 35. С. 43-48.
6. Віват Г. Лірика дисидентів в інтелектуальному полі теорії множинності : монографія. Одеса : ВМВ, 2010. 368 с.

7. Зелененька І. Лірика дисидентів Василя Стуса й Тараса Мельничука як опозиція тоталітаризму *Філологічний дискурс*. Вип. 10, 2020. С.61-68.

8. Бровко О. О. Спогади І. М. Білогуба „Некролог” у контексті в’язничної й табірної літератури *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Філологічні науки. 2013. № 12 (271). Ч. II. С. 15-20.

9. Бровко О. Філософські й публіцистичні домінанти поезики Миколи Руденка і Ганни Гайворонської: мистецький діалог *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Філологічні науки. 2024. № 6 (365). С. 47-53.

10. Руденко М. За ґратами. Торонто : Сучасність, 1980. 222 с.

11. За права народу: збірник документів Української Гельсінської Групи. Мельборн : Комітет оборони прав людини в Україні про Українській громаді Вікторії – Австралія, 1980. 111 с.

12. Грабович Д. Поет як міфотворець: Дослідження семантики символів у Тараса Шевченка *В сім’ї вольній, новій: Шевченківський зб.* / Упор. Н. Дзюбенко. Київ : Рад. письм., 1984. Вип. 5. С. 133-146.

13. Овсієнко В. Інтерв’ю з Р.О.Руденко *Віртуальний музей «Дисидентський рух в Україні»*. <https://museum.khpg.org/1201780354>

14. Руденко М. Хрест. Балтимор; Торонто: Смолоскип ім. В. Симоненка, 1977. 31 с.

15. Руденко М. Поезії. Київ : Дніпро, 1991. 413 с.

16. Руденко М. Заграва над серцем: Із недрукованих поезій. Київ : Укр. письм., 1999. 155 с.

References:

1. Z oblohy nochi: Zbirnyk nevilnychoi poezii Ukrainy 30-80 rr. (1993) [From the Sieges of the Night: A Collection of Slave Poetry from Ukraine in the 30s and 80s]. Kyiv: Ukr. pysm., 1993. 492 s. [in Ukrainian].

2. Tarnashynska L. (2015) Shevchenkiana Vasyliya Stusa [Vasyl Stus's Shevchenkiana] *Aktualni problemy ukraïnskoi literatury i folkloru* [Actual problems of Ukrainian literature and folklore]. № 23. S.125-136. [in Ukrainian].

3. Vasylenko-Kaverina N. (2014) Prolohomeny do shevchenkiany Vasyliya Stusa [Prologue to Vasyl Stus's Shevchenkoiana] *Bukovynskiy zhurnal* [Bukovynian Journal] № 1(91). S.171-184. [in Ukrainian].

4. Koloshuk N. (2022) Poetychne tryknyzhzhia Ivana Hnatiuka pochatku 1990-kh rokiv: chomu Ukraina ne pochula proroka «novoho litochyslennia»? [Ivan Hnatiuk's poetic three-book collection of the early 1990s: why did Ukraine not hear the prophet of the “new chronology”?] *Slovo i Chas* [Word and Time]. № 2. S.68-82.[in Ukrainian].

5. Raibediuk H. (2016) Taras Shevchenko i poety-dysydeny: dialoh khudozhnikh svidomosti [Taras Shevchenko and Dissident Poets: Dialogue of Artistic Consciousnesses] *Naukovyi visnyk Izmalskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu* [Scientific Bulletin of the Izmil State University of the Humanities]. № 35. S. 43-48.[in Ukrainian].

6. Vivat H. (2010) Liryka dysydentiv v intelektualnomu poli teorii mnozhynnosti [Dissident Lyrics in the Intellectual Field of Multiplicity Theory]. Odesa : VMV, 368 s. [in Ukrainian].

7. Zelenenka I. (2020) Liryka dysydentiv Vasyliya Stusa y Tarasa Melnychuka yak opozytziia totalitaryzmu [The Lyrics of Dissidents Vasyl Stus and Taras Melnychuk as Opposition to Totalitarianism] *Filolohichnyi dyskurs* [Philological Discours]. № 10. S.61-68. [in Ukrainian].

8. Brovko O. (2013) Spohady I. M. Bilohuba „Nekroloh” u konteksti viaznychnoi y tabirnoi literatury [Memoirs of I. M. Bilohub “Obituary” in the Context of Prison and Camp Literature] *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filolohichni nauky* [Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University: Philological sciences].2013. №12 (271). P. II. S. 15-20. [in Ukrainian].